

OSLO TINGRETT

DOM

Avsagt: 7. mars 2013

Saksnr: 12-184594MED-OTIR/02

Rettsens leder:
Tingrettsdommer Hans Bloch-Hoell

Meddommere:
Gerd Johnsen
Bjørn Frank Johnsen

Den offentlige påtalemyndighet Politiadvokat Knut Skavang
mot
Sigurd Jørgen Klomsæt Advokat Arvid Sjødin

DOM

Sigurd Jørgen Klomsæt, er født 25.04.1953 og bor i Friggs vei 12 b, 0588 Oslo. Han er gift, har 2 barn og var tidligere advokat.

Ved forelegg utferdiget ved Asker og Bærum politidistrikt 13.11.2012 er han ilagt en bot til statskassen stor kr 20.000,-, subsidiært fengsel i 10 dager dersom boten ikke betales for overtredelse av:

Straffeloven § 325 første ledd nr 1

for som bestillingsmann å ha utvist grov uforstand i tjenesten (§ 325 nr. 1), å ha foretatt en handling som på grunn av hans stilling er ham forbudt (§ 325 nr. 2) eller utenfor tjenesten å ha utvist et forhold, som gjør ham uværdig til eller virker nedbrytende på den for stillingen fornødene tillit eller aktelse (§325 nr. 5), jfr. domstolloven § 234 siste ledd hvor det fremgår at straffeloven § 325 gjelder tilsvarende for advokater og advokatfullmektiger.

Grunnlag:

Fredag 3. februar 2012 - som oppnevnt bistandsadvokat - mottok han fra Oslo politidistrikt en passordbeskyttet CD inneholdende straffesaksdokumenter i "22/7-saken" . (Passordet ble sendt fra Oslo politidistrikt til Klomsæts kontor den 3. februar 2012 kl. 14.28). Han sørget derefter for at innholdet i CDen senere samme dag gjort tilgjengelig for media ved kopiering og overlevering.

Opplysningene fra straffesaksdokumentene ble gitt til media til tross for at Oslo politidistrikt på forhånd hadde bedt om at materialet (straffesaksdokumentene) ikke skulle publiseres uten samtykke. Det ble også gjort i strid med advokatforskriften, særlig kapittel 12, punkt 2.3.2. om fortrolig behandling av taushetsbelagte og av andre fortrolige opplysninger (jf. også punkt 2.4.2) og advokatforeningens retningslinjer for bistandsadvokater punkt 7.3. som setter forbud mot å gi pressen innsyn i eller opplysninger fra straffesaksdokumenter uten politiets samtykke.

Grov uforstand er utvist - særlig fordi straffesaksdokumentene inneholdt opplysninger som - ved publisering - kan virke sterkt støtende for de etterlatte i "22/7-saken" og fordi publiseringen kan bevirke at vitner vil vegre seg for å avgi forklaring til politiet og rettsapparatet.

Forelegget er nektet vedtatt, og saken er sendt Oslo tingrett til pådømmelse i samsvar med straffeprosessloven § 268.

Hovedforhandling ble avholdt i tiden 25/2, 26/2 og 27/2-2013. Tiltalte møtte og erkjente seg ikke skyldig. Han avga forklaring.

Aktor rettet under hovedforhandlingen tidsangivelsen i grunnlaget fra "...3. februar 2012 kl 14.28" til "3. februar 2012 kl 1421".

Retten mottok forklaring fra 10 vitner og 3 privatengasjerte sakkyndige, og det ble forøvrig foretatt slik bevisførsel i form av dokumentasjon som fremgår av rettsboken.

Aktor nedla påstand om at tiltalte dømmes i samsvar med tiltalebeslutningen til bot stor kr 24 000,- subsidiært fengsel i 12 dager. Videre la aktor ned påstand om at tiltalte idømmes sakskostnader med kr 50 000,-.

Forsvarer nedla påstand om at tiltalte frifinnes.

Retten avholdt domskonferanse umiddelbart etter avsluttet hovedforhandling.

Hva saken gjelder.

Saken gjelder spørsmålet om tidligere advokat Sigurd Klomsæt, fredag 3/2-2012, mens han var oppnevnt bistandsadvokat for den 16 år gamle Kjetil Lindstrøm som overlevde massakren på Utøya 22/7-2011, i strid med instruks og pålegg fra politiet, "sørget for" å offentliggjøre vedlagte bilder fra cd'en ved å meddele ulike media taushetsbelagte opplysninger.

Tidligere advokat Klomsæt har på grunn av det ikke-vedtatte forelegget mistet sin bevilling som advokat.

Faktiske omstendigheter partene er enige om har skjedd.

Adv Klomsæts kontor hadde noen dager før 3/2-2012 fått beskjed om at ajourførte saksdokumenter i 22/7-saken kunne avhentes hos politiet mellom kl 1300 og 1500 den 3/2-2012. Lisbeth Klomsæt, gift med tiltalte i saken, er ansatt på advokatkontoret. Hennes arbeidsoppgaver er knyttet til økonomi, resepsjonsarbeid, fakturering og lignende oppgaver. Fredag 3/2, før kl 1400, dro hun fra kontoret til fots til Politihuset og fikk etter litt venting kl 1355 utlevert en konvolutt med den aktuelle cd med sakens dokumenter. Advokatkontoret har kontoradresse i Storgata, men inngangen er fra Skippergata i Haraldsengården. Hun gikk strake veien både til Politihuset og fra Polithuset og var ikke innom forretninger e.l. på veien. Turen tar anslagsvis 15 – 20 minutter hver vei. Innholdet på cd'en var kryptert i den forstand at innholdet ikke kunne leses uten at et "passord" ble oppgitt fra politiet. Hun skrev på mail kl 1419 til politiet og fikk kl 1421 oppgitt "passordet". Passordet bestod av sifferrekke ulikt for hver advokat. Sifferrekken var påført av politiet på noen antatt aktuelle bilder av drapsmannen i saken. Det var også noen mindre endringer på bildene i forhold til originalbildet. Det var påført ved hjelp av et såkalt digimarc-system i en demoversjon. Dette ble ikke opplyst til mottakerne. Grunnen til påføring av digimarc-markering var et ønske om å avsløre hvem som "lekket" dokumenter og opplysninger i 22/7-saken.

Bakgrunnen var etter det opplyste tidligere uheldige lekkasjer i saken.

Kl 1645 ble de første digimarc-markerte bildene offentliggjort i media. Det var digimarc-markeringen tilsvarende den cd som ble utlevert Klomsæts kontor v/Lisbeth Klomsæt som ble offentliggjort i media.

Adv Sigurd Klomsæt og adv Paal Berg Helland hadde 3/2-2012 sammen vært i Aust-Agder tingrett i Arendal. Det fremgår av den fremlagte rettsbok at rettsmøtet ble avsluttet kl 1300, men tiltalte Klomsæt mente rettsmøtet trolig ble avsluttet noe før kl 1300. Under enhver omstendighet dro Klomsæt og Berg Helland tilbake til hotellet, sjekket ut og dro med firmaet Klomsæts firmabil med Klomsæt som sjåfør tilbake til Oslo. Det ble kun gjort et kort opphold på veien for å kjøpe noe mat som kunne spises under kjøring. Kjøreturen foregikk på E-18 etter utkjøring fra Arendal. Ved Maritim bomstasjon, noen hundre meter før Skøyen i Oslo, passerte bilen kl 1637. Da Klomsæt og Berg Helland kom nærmere Hjortneskaia tetnet inngående trafikk seg kraftig til. Årsaken var visstnok at den ene påkjøringsrampen ved trafikkmaskinen kalt "Bispelokket" var revet samme dag i forbindelse med omlegging av trafikken. Etter noe køventing kom de inn til Oslo sentrum der Berg Helland ble satt av.

Berg Helland bor på Høybråten og tok T-banen - linje Ellingsrudåsen – slik at han kunne spasere hjem. Berg Helland ble satt av i Oslo sentrum like ved Jernbanetorget T-banestasjon og antar han rakk daværende kl 1712 - banen og sendte etter kort tid etter at han var blitt satt av en sms-melding til Klomsæt, takket for turen fra Arendal og ønsket god helg.

Lisbeth Klomsæt mener hun forlot kontoret ca kl 1630 for å kjøre hjem. Hun snakket med ektemannen kl 1645 da han satt i bilkø og hun fortsatt befant seg i sin bil i Oslo sentrum. Hun anslår at kjøretiden hjem denne dagen som vanlig tok ca 30 minutter og anslår at ektemannen kom hjem ca kl 1730. Det ble travelt fordi ekteparet skulle på teater om kvelden. De dro hjemmefra ca kl 1815 og parkerte i kjelleren i Haraldsengården hvor firmaet Klomsæt & co har parkeringsplass. Det er ikke bestridt at de ikke var innom kontoret denne kvelden, hverken alene eller sammen etter at Lisbeth Klomsæt hadde forlatt kontoret ca kl 1630.

Advokat Johannes Wegner Mæland arbeider som advokat på advokatkontoret. Han var til stede på sitt kontor hele dagen 3/2-2012. Han åpnet etter noen problemer den aktuelle cd, men forklarer at han ikke så særlig mye på materialet fordi han var opptatt med å forberede et ankeutdrag til adv Klomsæt. Den aktuelle dagen sendte han kun 2 mailer. Dette er ikke bestridt fra noen side i saken. Han dro fra kontoret ca kl 1550.

Under avhør noe senere hos politiet i Asker og Bærum politidistrikt ble han foreholdt at politiet visste at lekkasjen hadde kommet fra hans arbeidssted og at han – dersom han fastholdt at han selv ikke hadde lekket - burde fortelle hvem han trodde eller kunne tenkt seg hadde lekket. Det ble også nevnt av etterforsker at lekkasjen kun ble ansett som en

liten forseelse og at det ikke en gang var sikkert at noen engang ville bli bøtelagt for forholdet. Avhøret ble videoavspilt i retten.

Sammenfatning av partenes anførsler.

Aktor har i det vesentligste anført.

Aktor har særlig anført at når Klomsæt var logget på Maritim bomstasjon kl 1637 må man legge til grunn at han kort tid etter befant seg i Oslo sentrum. Politiet legger til grunn at han har befunnet seg i Oslo sentrum om lag kl 1645.

Det er usannsynlig at den aktuelle kryptomerking, digimarc – kunne endres av andre. Når utelukkende Klomsæts kontor har mottatt en cd med denne spesielle merking og de aktuelle krypterte bilder påført digimarc`et er offentliggjort kl 1645 i NRK nyheter, kl 1723 i Dagbladets nettutgave, kl 1733 i VG, kl 1738 i ABC-nyheter, kl 1802 i Aftenposten og kl 1847 i Adresseavisen, så viser dette at Klomsæt har gitt instruks til ansatte på sitt kontor om ulovlig formidling av de aktuelle bilder. Vår sak må derfor avgjøres på et troverdighetsgrunnlag. Det er Klomsæt som har størst fordel av å forklare seg usant fordi mye står på spill for ham.

Påføring av digimarc startet 30/1-2012 hos politiet under den strengeste diskresjon. Kun få personer var kjent med påføring av merkingen.

Kopiering kan skje raskt ved kun å innsette en minnepinne som kan overleveres media. De aktuelle bildene hvor Klomsæts krypteringsmerke fremgikk hadde aldri tidligere vært offentliggjort.

Det har formodningen mot seg at politiet selv står for lekkasjen. Det ble nedlagt store anstrengelser fra hovedetterforsker i saken mot drapsmannen fra Utøya å avdekke lekkasjer. Politiet hadde – om de hadde villet – teoretisk hatt flere muligheter for å lekke bilder under veis. Da hadde man ikke hatt behov for å påføre digimarc-vannmerke med unike tall for bistandsadvokatene.

Det har videre formodningen mot seg at adv Mæland skulle stått bak lekkasjen alene. Han var ikke bistandsadvokat og hadde ingen egeninteresse i at bildene ble offentliggjort. Han må derfor ha handlet på instruks om han har lekket. Instruksen kan utelukkende ha kommet fra Klomsæt.

Når det avgis en instruks om at noe skal gjøres eller utføres er handlingen forsettlig. Aktor legger derfor til grunn at Klomsæt har handlet forsettlig og "sørget for" at bildene ble meddelt pressen.

Forsvarer har i det vesentligste anført.

Det er to hovedgrunnlag for frifinnelse.

Påtalemyndigheten har forutsatt – også på direkte spørsmål fra rettens formann under hovedforhandlingen – at Klomsæt hadde gitt instruks eller beskjed til ansatte på advokatkontoret at innholdet av den utdelte cd skulle meddeles pressen.

Digimarc-vannmerket på Klomsæts eksemplar viser i følge aktoratet at dette er fulgt opp av en eller flere på kontoret.

Det er ikke av aktor anført at Klomsæt selv har utført noen overlevering, selv om dette klart ble antydnet av pb Slotte da han ble ført som vitne i saken.

Men strl § 325 første ledd nr 1 rammer bare den direkte gjerningsmann, ikke medvirkeren. Forelegget er basert på feilaktig forståelse av loven og frifinnelse vil være en konsekvens av at loven ikke rammer Klomsæt fordi han ikke beviselig har medvirket på noen måte.

Dernest har forsvarer anført at politiet siden 3/2-2012 dels har fortiet vesentlige og avgjørende opplysninger, dels fremkommet med positivt uriktige opplysninger og dels har sabotert eller unnlatt etterforskning som kunne vist at Klomsæt er uskyldig. Dette har foregått helt frem til iretteføring av straffesaken for tingretten.

Dette har farvet politiets førsteoppfatning så kraftig at denne oppfatning senere har vært umulig å korrigere når andre opplysninger skulle tilsi eller åpne for et annet eller mer differensiert syn. Dette er i strid med loven fordi politiet har plikt til å undersøke om det også er forhold som taler i mistenkte Klomsæts favør, jfr strprl § 226 tredje ledd.

Politiet har tidligere og frem til iretteføring av det ikke-vedtatte forelegget i vår sak hevdet at utarbeidelsen av den aktuelle cd startet 30/1-2012. Dette er faktisk galt. Det riktige er at dette startet allerede 6/12-2011. Det mest omtalte bildet i vår sak av drapsmannen Breivik rett etter pågripelsen ble forevist allerede 20/12-2011 på Politihuset under en storparole. De påførte krypteringskoder er påført ved hjelp av et digitalt verktøy ved navn Digimarc. Det er feilaktig gitt inntrykk at dette er "Digimarc professional"-utgaven, mens det i virkeligheten er anvendt en gratis domo-versjon som relativt enkelt gir muligheter for manipulering av vannmerking uten at bildekvaliteten forringes, noe politiet i flere rettsomganger feilaktig hevdet var tilfellet.

Det ble fra politiet anført at den aktuelle pc som pob Hafredal anvendt til å påføre vannmerkingen kun ble benyttet til dette. Senere anfører politiet selv at en foreliggende speilkopi den aktuelle pc ikke kan utleveres sakkyndige mot taushetsplikt fordi den inneholder opplysninger om andre straffesaker samt taushetsbelagte opplysninger i 22/7-saken, herunder avhør av mor til drapsmannen.

Det ble videre ikke opplyst at det var innlagt et Dropbox- program som innebærer at selv om pc står i ventemodus kan en føring av markøren over dette ikonet, for eksempel i forbindelse med endring fra ventemodus, føre til lagring i Dropbox med nærmest fri adgang for utenforstående til å hacke opplysningene som er tilknyttet DropBox. Dette ble først opplyst under hovedforhandlingen.

Endelig ble det gitt uttrykk for at politiets pc var nærmest hackefri, mens det har vist seg at den var knyttet til trådløst nettverk i Politihuset og dermed vesentlig mer utsatt for intern og ekstern hacking enn det ble gitt inntrykk av.

Asker og Bærum politidistrikt la i sin etterforskning til grunn alt som hovedetterforsker-Hafredal - i Oslo opplyste. Dermed la de – uten å sjekke gehalten – til grunn opplysninger nevnt over som senere har vist seg ikke medførte riktighet eller bare var delvis var riktig. Når hverken faktiske opplysninger eller opplysninger knyttet til tekniske forhold knyttet til intern sikkerhet ble kontrollert, har etterforskningen mindre verdi og er også mindre tillitsvekkende enn om alt var ettergått, også opplysningene fra Hafredal.

Kort om de sakkyndiges vitneforklaringer og deres rapporter.

Siv.ing. ph.d. Svein Willassen ble engasjert av pob Slotte ved Asker og Bærum pd. Han avga rapport 8/10-2012 og forklarte seg under hovedforhandlingen etter at han hadde vært til stede i retten i to rettsdager og hatt anledning ti kl å stille spørsmål til tiltalte og vitner. Willassen opprettholdt og utdypet sin fremlagte rapport av 8/10-2012, men med den endring at han på siden 9 og s 10 feilaktig hadde skrevet "Stian Barmo" (en annen etterforsker i 22/7-saken, rettens anm) i stedet for "Ole Jørgen Hafredal".

Hans konklusjon fremkommer slik på s 10:

"Muligheten som gjenstår etter vurderingene over er dermed at materialet utlevert mediene er identisk med materiale utlevert advokat Sigurd Klomsæt, og at dette har vært utlevert til mediene enten av Klomsæt eller av noen i politiet. Mulighetene for at materialet har vært utlevert av noen i politiet vil trolig kunne avklares med relativt enkle etterforskingsskritt.

En helhetsvurdering vil også måtte gå inn på hvilket motiv man har hatt for utlevering av materiale til mediene. Jeg har ingen foranledning til å gå inn på denne type vurdering her."

Siv.ing, førstelektor, Gisle Hannemyr ved UiO, er engasjert av tiltalte Klomsæt. I mandatet heter det:

"Det legges ingen føringer i arbeidet/oppdraget- jeg vil ha sannheten og de faktiske korrekte forhold opp og fram – så langt det er mulig. Ditt arbeid står jeg fritt til å benytte overfor domstoler, politi og andre organer."

I retten er det fremlagt to rapporter fra Hannemyr av h.h.v 2/11-2012 og 31/1-2013, som Hannemyr presiserte var den som var den endelige erklæring i saken. I sin forklaring for retten 25/2-2013 opprettholdt han konklusjonen og utdypet denne. Ing Hannemyr var også til stede 27/2-2013 og fremkom med bemerkninger knyttet til datasikkerhet også da.

I pkt 4 Oppsummering og konklusjon heter det:

"Nedenfor følger en oppsummering av de funn som er dokumentert i det foreliggende notat, etterfulgt av en kort konklusjon.

- . Selv om de bildene som er dukket opp i mediene den 3. februar 2012 utvilsomt er utstyrt med Klomsæts "Image ID" er det på ingen måte sikkert at de stammer fra den CD som ble overlevert Klomsæts advokatkontor. De kan være produsert av en tredjepart, vært framskaffet ved datainnbrudd hos politiet, eller stamme direkte fra politiet.
- . To av de lekkede bildene som ble publisert 3. februar 2012 har ikke vannmerke. Tingretten, lagmannsretten og advokatbevillingsnemnda har ikke drøftet dette, selv om dette åpenbart har relevans for saken.
- . Forekomster av bilder uten vannmerke i diverse media, samt Willassens, Møllerhaugs og mine funn mht. manipulering av vannmerke, gir grunn til å reise tvil om sikkerheten ved den metode politiet har benyttet for merking.
- . Det er mulig (og forholdsvis enkelt) å fjerne en Digimarc "Image ID" eller bytte ut en "Image ID" med en annen. Politiet har feilinformert domstolene og andre ved å påstå at dette i så fall kan oppdages ved at det oppstår synlig kvalitetstap.
- . Den versjon av Digimarc som Hafredal lenker til i sin rapport av 9. februar går til en annen versjon av programmet enn den som faktisk ble benyttet.
- . Ved bruk av gratis demo-versjon av Digimarc har politiet gjort det umulig å spore hvem (creator) som har påført et bilde et digitalt vannmerke. I praksis innebærer dette at bildene som er lekket til mediene kan være produsert av en ukjent tredjepart.

I den foreliggende sak er det dokumentert at den fremgangsmåte som har vært fulgt er beheftet med dårlig datasikkerhet og metodiske feil. I tillegg er domstolene og andre på et avgjørende punkt blitt feilinformert av politiet, informasjon som åpenbart har relevans for saken er ikke meddelt domstolene av politiet, og domstolene har valgt å ikke forholde seg til en relevant opplysning som har vært meddelt av Geir-Otto Jakobsen.

Det er ikke opp til meg å avgjøre om det i den foreliggende sak eksisterer rimelig tvil om hvem som er ansvarlig for at bilder er lekket pressen. Jeg mener imidlertid det er viktig for sakens opplysning at domstolen og advokatbevillingsnemnda blir kjent med den tvil som faktisk foreligger."

I sin muntlige forklaring presiserte Hannemyr at trådløst nettverk og applikasjonen DropBox er risikabelt fordi innholdet enkelt kan avleses. Han redegjorde for at selv om maskinen står i halvmodis er det tilstrekkelig at om f.eks markøren uforvarende blir ført over DropBox-ikonet så kan siste behandlede dokument "falle ned" i DropBox som om dette bevisst var plassert der f.eks tilsvarende lagring i "mine dokumenter" e.l. Fra DropBox kan dokumenter lett spores av andre som også har denne applikasjonen. Det forelå dermed ikke noen sikker "brannmur", kun en "dør av papp", som Hannemyr uttrykte det. Han uttalte videre at han fant det påfallende at Asker og Bærum politidistrikt ikke

sjekket speilkopien av harddisken om hva som er kommet inn/produsert på og sendt ut samt annen aktivitet foretatt på pob Hafredals pc.

Seniorrådgiver Stein A.J. Møllerhaug ble 27/5-2012 engasjert av Sigurd Klomsæt med følgende mandat:

" Det legges ingen føringer i arbeidet/oppdraget – jeg vil ha sannheten og de faktiske korrekte forhold opp og fram – så langt det er mulig. Ditt arbeid står jeg fritt til å benytte overfor domstoler, politiet og andre organer".

Han avga forklaring i retten 27/2-2013 og opprettholdt og utdypet sine vurderinger og avsluttende merknader i rapporten av 2/11-2012.

I Avsluttende merknader på s 25 av s 35 heter det:

"Det er dessverre ikke uvanlig at elektroniske bevis aksepteres av norsk rettsvesen uten den nødvendige kvalitetsvurdering. Politiets eksperter uttaler seg, og mot dem er det vanskelig å argumentere, spesielt når det ikke girs innsyn i alt bevismateriale eller når bevisene helt mangler. Dessuten vil de færreste ha ressurser til å leie inn egen datatekniske gransker.

Resultatet av den fraværende dokumentasjonen gjør at vi har et "politimann på fartskontroll uten fartsmåler" scenarie i denne saken. Politimannens skjønn og vurderinger legges til grunn for domsavsigelse. Den anklagede må bevise sin uskyld. Den ukritiske aksepten av elektroniske bevis, uten at veletablerte (og for politiet velkjente) internasjonale rutiner for kvalitetssikring benyttes, setter rettsikkerheten i alvorlig fare.

Basert på fremlagte og innhentete materiale (herunder politiets egne dokumenter og redegjørelse til Oslo Tingrett mottatt fra adv Sjødin), min fagkunnskap, erfaring og beste skjønn, etter å ha gjort min vurdering av de fremlagte elektroniske "bevis" med støttende forklaringer, fravær av nøkkelopplysninger i saken, beviste prosedyrefeil og den særdeles dårlige etterretteligheten i de elektroniske "bevisene", er det ikke mulig å bevise at lekkasjen kommer fra Klomsæts kontor.

Legger man til grunn vitneutsagn og skriftlige erklæring fra ansatte i advokatfirmaet Klomsæth & co as som tilstedeværende personer (samt adv Mehus) på Klomsæt kontor den 3. februar 2012, tidsaspektet, Sigurd Klomsæts fysiske fravær fra kontoret, de påviste svakhetene i Digimarc systemet, svakhetene i valgt krypteringsløsning, politiets prosedyrefeil, pressens tilgang til omfattende bildemateriale for Klomsæt får dette i sin besittelse, bildet av Breivik i politiuniform som dukket opp på nettet i desember 2011 samt tidligere lekkasjer av materiell som bistandsadvokatene ikke har hatt tilgang til, så fremstår det som meget usannsynlig at denne lekkasjen kommer fra Klomsæts kontor."

Under sin muntlige redegjørelse og på direkte spørsmål i retten uttalte Møllerhaug blandt annet at politiet allerede 6/12-2011 begynte å utarbeide digitalisering av materialet som ble kvittert ut 3/2-2012, ikke først 30/1-2012 slik politiet gjentatte ganger har opplyst. Digimarc-påføring har skjedd ved ulike versjoner og reduserer ikke nødvendigvis bildekvaliteten, i motsetning hva politiet har gitt uttrykk for. Politihusets trådløse nettverk gir lett muligheter for hacking i flere kilometers radius fra Politihuset, aller størst i de nærmeste gatene rundt Politihuset. Politiet krypterte ikke egne filer som omhandlet f.eks hvilke advokater som ble tildelt hvilke filer og krypteringskoden til den enkelte advokat. Dersom Drop Box uforvarende ble aktivert vil alle tilknyttet DropBox ha muligheter til hacking.

Kort om forklaringen til It-ansvarlig i firmaet Klomsæt & co.

Geir-Otto Jakobsen i firmaet Stuf AS er It-ansvarlig for firmaet Klomsæt & co AS. Han ble bedt av Klomsæt 9. eller 10. februar å sikre alle loggdata/mailer m.v. for den aktuelle dato. Dette ble utført gjennom serveren i Stuf AS. Generelt var systemet på Klomsæts kontor preget av store tregheter. Filutskriften er fremlagt i retten og viser at ingen uregelmessigheter knyttet til 22/7 cdèn foreligger. Jakobsen bekreftet at anlegget til Klomsæt må betegnes som gammelt og at det var stor treghet i anlegget.

Kort om øvrige beviser i saken.

Innledningsvis bemerkes at det ikke er tvilsomt at bevisene viser at det har forekommet lekkasje – brudd på taushetsplikten - i saken. Offentliggjøring av aktuelle bilder av drapsmannen fra Utøya og Regjeringskvartalet i media er i strid med taushetsplikt dersom noen advokat eller politiansatt har meddelt bildene til pressen i strid med taushetsplikt. Dersom bildene f.eks er såkalt "hacket", dvs at personer uten taushetsplikt ulovlig har tappet fra nettet, er det i alle fall ikke strl § 325 som rammer forholdet.

Slik det fremgår innledningsvis er rettens tilfang av beviser betydelig større enn gjengitt i dommen.

I tillegg til Klomsæts forklaring er det avhørt en rekke vitner og fremlagt et ikke ubetydelig faktisk materiale i tillegg til de privatsakkyndiges erklæringer. Det er en totalvurdering retten skal foreta.

Det er bare de forhold som har hatt vesentlig betydning for rettens avgjørelse som vil bli nevnt særskilt.

Rettens vurdering av skyldspørsmålet.

Retten skal foreta en helhetsvurdering av bevisene. I motsetning til for såkalte sivile krav hvor almindelig sannsynlighetsovervekt er tilstrekkelig, eventuelt kvalifisert sannsynlighetsovervekt hvor f.eks erstatningsplikt kan medføre et visst inkrimerende preg, (f.eks ved oppreisningserstatning hvor den erstatningspliktige er frifunnet for straffeskyld), skal retten i straffesaker - basert på de fremlagte beviser - være "overbevist utover enhver rimelig tvil" om at straffeskyld foreligger, dvs at de objektive og subjektive vilkår i straffebestemmelsen er tilstede og gjerningsmannen har handlet som beskrevet i loven. Hovedforhandling medfører ofte at retten kan gå dypere ned i bevismaterialet enn hva som er mulig i de midlertidige avgjørelser. Ved midlertidig avgjørelser er etterforskningen ofte i begynnelsen og mistenkte eller siktede har ofte mindre mulighet til å imøtegå politiets anførsler.

Etter bevisførselen i vår sak er retten ikke overbevist om tiltalte Klomsæts straffeskyld. Det er særlig 3 forhold som samlet har vært avgjørende for rettens syn:

1). Det er uklart hvordan aktoratet mener lekkasjen faktisk har skjedd i saken. Måten lekkasjen har skjedd på er helt vesentlig, ikke bare for tiltaltes mulighet for eventuelt å kunne imøtegå anførselene, men også for rettens vurdering av hva som skal ha skjedd. Dersom Klomsæt skal ha gitt en instruks i forkant om lekkasje er det vesentlig å vite hvordan lekkasjen skal ha skjedd. Ingen tekniske bevis viser at lekkasjen skal ha skjedd fra kontoret til Klomsæt. Antagelser eller gjetting er ikke tilstrekkelig.

Det er videre uklart om de klokkeslett og steder Klomsæt har oppgitt om hvor han befant seg etter passering av bomringen kl 1637 ved Maritim 3/2-2012 bestrides, om det bestrides at han på vei hjem ikke var innom kontoret, om den aktuelle cd har blitt sendt media på mail, eventuelt kopisett f.eks med minnepinne og hvem som i tilfelle har utført dette. Så vidt retten forstod aktor holdt aktoratet muligheten åpen for at Klomsæt selv kunne ha rukket å oversende media de aktuelle bilder, men man mente også at alternativet var at noen ansatte kunne ha gjort dette.

2). Politiet har vært glidende i sine forklaringer i ulike rettsmøter om hva som faktisk har foregått knyttet til bruken av pc en til pob Hafredal, herunder når utarbeidelsen av cd samt bruk av Digimarc har startet opp, hva slags program som ble benyttet for kryptering (Digimarc demo eller Digimarc professional) og installering av DropBox, samt om den aktuelle pc brukt av Hafredal var skjernet eller ikke.

3). Politiet har vært uvillige til og/eller prioritert ned, utsatt og helt unnlatt å følge opp krav om etterforskningsskritt som kunne hatt betydning for skyldspørsmålet i saken mot Klomsæt når etterforskningsskrittene kunne tale i hans favør. Settepolitidistriktet – Asker og Bærum politidistrikt v/pb Ekeli og Slotte – har også opplyst i retten som vitner at de i utgangspunktet la til grunn alt som ble meddelt fra

aktuelle tjenestemenn i Oslo politidistrikt uten å ettergå om opplysningene rent faktisk var riktige. Det har senere vist seg, jfr pkt 2), at dette burde vært kontrollert. Under dette punkt er det også naturlig å nevne at aktoratet iherdig og med ulike sett begrunnelser har motsatt seg sakkyndig undersøkelse av speilkopien av harddisken fra pob Hafredals pc, jfr Høyesteretts kjennelse av 26/2-2013.

Høyesterett opphevet 26/2-2013 tingrettens og lagmannsrettens tillatelse om gransking av speilkopien av saksbehandlingsgrunner (utilstrekkelig begrunnelse for gransking). (Det kan forøvrig gi grunn til noe undring over at møtende aktor i vår sak etter det opplyste overfor forsvarer først gav uttrykk for at speilkopien ville bli utlevert da lagmannsretten hadde truffet sin avgjørelse, mens han senere på dagen ombestemte seg og anket Borgarting lagmannsretts kjennelse av 22/2-2013 inn for Høyesterett.)

Retten vil knytte noen utfyllende bemerkninger til hvert enkelt punkt 1) til 3) nedenfor. I tillegg kommer noen støttemomenter av mindre avgjørende betydning for rettens konklusjon.

Særlig om pkt 1).

Retten legger til grunn som ubestridt at første publisering i vår sak av klausulbelagte bilder skjedde kl 1645 i NRK. Senere kom øvrige media. Bildene i Aftenposten kl 1802 og Adresseavisen kl 1847 hadde ikke påført Digimarc-vannmerke. Det er uklart hvorfor. Dersom lekkasjen har skjedd fra Klomsæts kontor legger retten til grunn at lekkasjen har skjedd etter ordre/instruks av Klomsæt. Klomsæt kunne neppe rukket å foreta noen lekkasje etter at han satte av sin kollega Berg Helland som fortalte han rakk T-banen så vidt kl 1712. Da var det også gått i underkant av 30 minutter siden første offentliggjøring av et av de aktuelle bilder om man legger Klomsæt og Berg Hellands forklaring om tidspunkter til grunn.

Det er også grunn til å merke at lekkasjen tydeligvis har skjedd til flere ulike mediehus (NRK, Dagbladet, Aftenposten). Om lekkasjen hadde skjedd av pengemessige grunner er det vanskelig å tenke seg at det er hensiktsmessig å selge en vare til flere kjøpere. Men det viktigste er at dette tar tid og en viss dataferdighet, noe Klomsæt etter det opplyste ikke hadde selv. Det er intet i politiets gjennomgang av datamaskinene som tyder på at noen av kontorets datamaskiner har vært benyttet til noen lekkasje.

Særlig om pkt 2).

Politiets datasikkerhet har vært for dårlig og opplysninger om sikkerheten har vært mangelfull.

Det har fremkommet ulike opplysninger fra etterforskingsteamet i 22/7-saken om den aktuelle pc til pob Hafredal har vært benyttet kun til oppretting av digimarc-vannmerker, om den har vært tilknyttet lukket eller trådløs nettverk og når forberedelsen av cd med

ajourførte dokumenter startet opp. Applikasjonen DropBox ble først kjent ganske nylig. Disse forhold som nevnt har betydning for en vurdering av om sikkerheten for å hindre lekkasjer, enten ved å gå inn på den aktuelle pc direkte eller ved hacking, har vært god nok. Retten forstår det slik at alle de tre sakkyndige har vært enige om at sikkerheten ikke har vært tilfredsstillende. De sakkyndige har trukket noen ulike konklusjoner av dette, jfr overfor. Den konkrete bevisvurdering knyttet til skyldspørsmålet og mulige motiver tilligger det retten å foreta, jfr Willassens erklæring. Etter en samlet vurdering av de sakkyndige og uten forkleinselse for Willassen, mener retten at de usikkerhetsmomenter fagkapasiteter som Hannemyr og Møllerhaug påpeker klart ikke kan føre til at retten utover enhver rimelig tvil kan konkludere med at lekkasjen har skjedd fra kontoret til Klomsæt.

Særlig om pkt 3.

Det er flere andre forhold som har tallet med i rettens vurdering.

Klomsæt mottok 1/3-2012 en telefon på mobilsva fra en Ronny Alte som opplyste at han hadde bilde av terroristen før 3/2-2012.

Alte sender også bildet 4/5-2012 kl 2313 til Klomsæt med følgende tekst: "Heisann! Da kommer "bomben". Jeg har lagret det på pcn min, håper det kan hjelpe deg!!! Ronny".

Poenget med henvendelsen fra Alte om bildet var at bildet av drapsmannen fra Utøya lå ute på nettet lenge før 3/2-2012 og at det aktuelle bildet Alte hadde lastet ned, visstnok fra et russisk nettsted allerede 21/12-2011.

Dersom dette medfører riktighet, er det i alle flere personer som har hatt eller fått tilgang på bildet enn det som anføres av politiet er mulig. Det har i så fall også vært tilgjengelig betydelig tidligere enn opplyst.

Politiet ble underrettet av adv Sjødin med begjæring om avhør av Ronny Alte. Dette ble først foretatt 25/10-2012, dvs mer enn et halvt år etter anmodningen. I mellomtiden hadde Alte sommeren 2012 hatt sin pc på service hos El-kjøp som ikke kunne reparere harddisken. Dette er dokumentert ved fremlagt betalt faktura i saken. Dermed er mulighetene for objektivt å verifisere opplysningene fra Alte forskuslet.

Adv Klomsæts GPS i bilen som ble benyttet inn til Oslo er ikke kontrollert av politiet for eventuelt å verifisere reiseruten etter passering av bomstasjonen på Maritim. Aktor har f.eks i saken lagt til grunn at Klomsæt og Berg Helland ankom noe tidligere til Oslo enn Klomsæt og Berg Helland selv har forklart.

Retten må også i vår sak gjøre seg opp et inntrykk av vitners troverdighet. Dette er vanskelig og kan lett føre helt galt av sted. I vår sak er det i alle fall riktig å si at ingen av vitnene i saken har gitt lite tillitvekkende forklaringer. Det fremstår som om de har vært

interessert i å belyse saken ærlig og best mulig. Det er imidlertid vurderingen fra vitnens side som retten ikke alltid deler.

Det er også fremkommet ubestridte opplysninger i saken om at både NRK v/programredaktør i programmet Brennpunkt, Haugsbø i NRK, og Klomsæt mot betaling har fått tilbud om å få kjøpt opplysninger om lekkasjer fra politiet i vår sak. Det foreligger ikke ytterligere forhold som kan kaste lys over dette. Tidligere interne lekkasjer i politiet i 22/7-saken er etter det opplyste ikke oppklart.

Aktor inviterte i sin prosedyre retten til å avgjøre saken på et spørsmål om troverdighet mellom pob Hafredal og Klomsæt. Det ble anført at Klomsæt har en interesse i å lyve om han er skyldig. Digimarc-vannmerkene viser at han er skyldig.

Etter rettens syn er dette et sirkelresonnement. Det er riktig at Klomsæt generelt kan mistenkes for å lyve dersom han er skyldig og prosederer på uskyld. Men dersom han er uskyldig har han avgjort interesse i å snakke sant. Uttak av tiltale i seg selv er ikke tilstrekkelig til å konstatere at tiltalte lyver. Overbevisende beviser om straffeskyld er påkrevet.

Det fremgår etter dette at det knytter seg en rekke vesentlige usikkerhetsmomenter til å konstatere at lekkasjen har skjedd fra Klomsæts kontor.

Aktor la videre til grunn at de tre aktuelle lekkede bildene i vår sak aldri tidligere har vært publisert. Men en opplysning om at Ronny Alte allerede i desember 2011 hadde lastet ned et bilde er ikke betryggende undersøkt. Politiets svar på dette i retten var en henvisning til arbeidssituasjonen og at tidsangivelse for nedlasting lett kan manipuleres. Dette siste er riktig, men om tidsangivelsen faktisk er manipulert eller ei er ikke forsøkt undersøkt. Man valgte i stedet å prioritere bort å undersøke forholdet som kunne hatt vesentlig betydning for skyldspørsmålet i saken. I stedet undersøkte visstnok politiet telefontrafikk på Klomsæts telefon.

Sammendrag og konklusjon.

Alt i alt synes politiet å ha trodd så intenst på at de hadde rett i sin egen oppfatning av fakta, at det i denne saken kan virke som om oppfatningen mer er basert på det som tidvis må kunne betegnes som "troens skråsikkerhet" og ikke som et resultat av objektiv innhenting av og aktiv søking etter bevismidler uaktet om disse var i disfavør eller favør av mistenkte Klomsæt. Billedlig talt kan det synes som om denne sterke tro kan ha kastet skygger over og svekket viljen til en mer faktabasert, nøktern, uavhengig og rask innhenting av beviser i saken. Dette er uheldig og heller ikke i samsvar med lovens intensjon. Det hadde vært en fordel, sakens alvor for tiltalte Klomsæt og hans firma med ansatte særlig tatt i betraktning, om forelegget hadde vært søkt noe bedre forankret i reelle bevismidler etter en bredere etterforskning.

Etter dette kan ikke retten ikke se at aktoratet har oppfylt sin bevisplikt.

Tiltalte blir derfor å frifinne.

Saksomkostninger.

Tiltalte frifinnes og skal derfor ikke ilegges saksomkostninger, jfr strprl § 436.

Dommen er enstemmig.

DOMSSLUTNING

Sigurd Jørgen Klomsæt, født 25.04.1953, frifinnes.

Retten hevet.

Hans Bloch-Hoell

Gerd Johnsen

Bjørn Frank Johnsen